

Litterär Tidning.

N:o 61. Onsdagen den 31. Juli.

1839.

Översättning af

Dedicationen och Prologen

till

Jocelyn

af Alphonse de Lamartine.

Prolog.

(Forts. och sl. fr. N:o 57.)

Och jag gick in. Hans rum var tomt och hemskt att skåda,

Brott tvenne vaxljus' sken derinne tillåts råda,
Hvars sorgsna skymmer låg uppå hans panna mängd
Med qvällsolns gyldne glans, som genom fönstren trängt,
Likl denka helga strid i lifvets sista timma
Euellan hoppets ljus ovljördens mörka dämmer

Hans ansigte var lugnt, och ljusft att se det var;
Hans drag i stilla frid mig tycktes äga qvar
Det milda intrycket af saligheten, skädad;
Hans öga, ödende, sdg himlen klart bebudad;
Ty själén, vid sin flygt, i sällheten deraf,
Ett himmelskt leende åt dessa läppar gaf
Hans presterliga drägt och snöhvit linne täckte
Hans dötlssäng, der uti hans händer man uppläckte
Ett ebencrucifix, som stöddes mot hans bärn,
Så vännen sovna ses i vännens fann så varm.
Och vid sin herres fot än ligger qvar och vaktar
Hans trogna hvita hund, som honom ömt betraktnr,
Han morrar vid kvart ljud, och trölt att väka der,
Han lyssnar om ej än' hans herre andas mer.

Vid sängens hufvudgård låg enligt ritualen
I viggatten en qvist, att stänka med kring salen.
Tre gånger skakade min hand med vördnad den
Med tecknet af ett kors, uppd min döde vän,

Se'n kyste jag hans hand och fötter; anletsdragen
Re'n tydligt talade om evigt grydda dragen,
Och på hans panna re'n, der döden lästes klart
En utaf himlen vald, jag sdg och fann det snart,
Derpå med en adjunct jag helga sånger höjer
Hos detta kara stoft, der gråtande jag dröjer,
Och under sång och böñ, med tårar deriblandz
Jag, efter slutad natt, ság dagens gryningsrand.

Helt nära kyrkans port, en vrå af kyrkogården
Af detta fallna stoft fick emottaga värden;
På kistan kastade hvarenda af hans hjord,
Till tecken af sin sorg, en handfull invigd jord.
Och under allmän gråt man ság den lilla kullen
Som höjdes långsamt der, uppkastad utaf mullen.
Hvar gång, då med ett dån, den tunga jord föll ned,
En dämpad snystnings ljud sig genom hopen spred.
Till slut ság trädde fram; "o, helga vän," jag sade,
"Söf ty mitt hjerta gläds, fast ögat tårar hade;
Förgäves af min hand din graf tillslutes här,
Jag vet, i denna stund, min vän är icke der;
Han är —, der han sin dygd vid ljusets fackla tände,
Han är nu der, dit förr han sina suckar sände!" —
Jag stöt; och hela qvälln i denna enslighet,
Dödklockan, suckande, den bortgångne begret,
Hans hund det sorgsna ljud med sina skri förökte,
Då han i mörkret tjöt, och sorgset sprang och sökte.

Med Martha ensam nu, i detta dystra bo,
Jag gick, jag kom igen, jag kände ingen ro;
Hans spår jag sökte, dem jag ständigt finna trodde,
Jag såg och talade med honom som här bodde;
Ság jag en öppen bok, jag bläddrade i den
Och läste der en rad med gyrdt i ögonen.
"Men skref han aldrig, ság?" —

"I bland om söndagsqvällen,
Sad' Martha, "skref han fallt ett blad på flere ställer,
Och när det så blef svart, han kastade det ner
Uti en gammal korg, der det med andra fler

Bortsopades af mig, alltsom det kunde hinnas.
Hvad rottorna ej rört på vinden än' tör finnas." —
*Dit gick jag nu och fann de blad, der vännens hand
Framilat utan plan och utan tvängets band,
Likt dessa tysta ord, dem tankfull ensling shrifver
Med käppen för sig sjelf, — hvars mening okänd blifver;
Ord, som af regn och storm utplånas mer oeh mer,
Och hvars betydelse sig ej ögat ter.
Väl mången dag ej fanns, i dagboken han förde,
Kanhända att han sjelf halfskrifvet blad förstörde,
Kanhända Martha tog deraf att tända ljus,
Och mångel bläste bort från taket af hans hus.
Hvart blad, som borta var, begrets utaf mitt hjerta,
Men af det som var qvar, jag sdy hans lefnads smärta.
Så ögat om en quäll, mot fjerran nejder vändt,
Ser vid ett hastigt sken, af nattens stråle tändt,
Hur floden, glänsande, i krökta bugter flyter,
Huars vågors snabba lopp sin spegelbana bryter,
Än gömd ett ögonblick bakom en skuggig höjd,
Än åter, mera klar, längt ned på sluttens röjd,
Och är på nytt fördold bland ängar, der han rinner.
Men blicken foljer med, då floden så försvinner,
Med gissning af dess lopp igenom trakten hän;
Af mången bruten länk det hela bildas se'n.
Så och med denna bok, som rörde flydda tider,
Dess spridda blad af mig hopsamlades omsider;
Om meningen, ibland, ej tydligt framställd är,
Låt tanken fylla den; läs bladen nu; se här.*

C — m.

Ur Jean Pauls Nachlass, utg. 1838.

Skillsnaden mellan den olyckliga och den lyckliga är den, att den förra har trededagsfrosta, den sedanare fjärdedagsfrosta. Den förra har en frist dag, den sedanare 2, mellan hvart anfall.

Hvar wän är den andras sol och solblomma tillika, drager och drages.

Minnet är det enda Paradis, hvarur hvarken stamfrölse drarne eller wi drifwas.

Det häfta sätt att tänka Gud är, ej att draga bort slijan från hans thron, utan stiga upp på de otaliga trapporna.

Filosofien sätter in könster i menniskan, poesen fäkelning.

Man ser blott författarens ljus, ej honom sjelf; lanternan, ej den som bär den om natten. (Forts. e. a. g.)

Skifte.

(Af Heinrich Nyligen i Inledningen till en med 2000 humörifiska trädsnitt utrustad tyff översättning af Don Quixote.)

Samhället är en Republik. När den enskilda sträfvar upp, tränga honom allasamman tillbaka genom ridicul och begabberi. Ingen skall vara dygdigare eller smilrikare än de öfriga. Men den som genom snilletts okafliga makt lyfter sig öfver "medelmåttans jemlighet" träffas af Samhällets Östracism, förföljs med skoniuglöst hån och förtal, att han ändligen måste draga sig tillbaka i ensamheten med sina tankar.

Ia samhället är till sitt väsende republikant. Hvar furstlighet är för det förhatlig, andlig åfwensom materiell. Den festa födder ej sällan den första mer än man vanligen tror. Det sago vi i vid Jubileumrevolutionen, då republikanismens ande uppenbarade sig i alla samhällets förhållanden. En forstads lager var lika förhatlig för våra republikanare, som en stor Konungs purpur. Åfven de anliga olikheterna mellan mänskor ville de utyrliga, och emedan de betraktade alla tankar, som uppspirade på statens territorium, som statsegendom, blef inter annat öfvert för dem, är att åfven decreteras stilens likhet. Och verklingen, en god stil blef utskriven såsom något Aristokratiskt, och osta hörde wi: den åktädemokraten skrifwer, som folket, hjertligen illa och simpelt. För de flesta af mouvementet blef detta icke svårt; men det är ej hvar och en gifvet att skrifwa dåligt, särdeles om man före wänjt sig skrifwa bra, och då hette det genast: Det är en aristokrat, en åltare af formen, en wän af konsten, en fiende till folket. De menade wist årlig, såsom den heliga Hieronymus, som höll sin goda stil för en synd och gingade sig derföre.

Också en Politisk Theori.

Man har (i Freja och Norrlands-Posten) uttrat sig waro om Ned:s politiska åsigt och sakna enhet i Ned. Enligt Ned:s prospect mottager och inför den alla sannade uppsatser, af hvad öfvertygelse som helst, men des egentligen åsigt (d. v. s. uti icke signerade artiklar), när den någon gång berör Politiska ämnen, hvilka icke utgöra någon wäsentlig ingrediens i EDS, hyllar: Constitutionismen, Tryckfriheten, med ett ord Liberalismens, d. v. s. den nya tidens billiga anspråk att fredlige och lyckligt öfverkala allt, som den kan bewisa werkligen waro utefwadt, att lägga sig till hvila för att ersätta des plats med något, som den kan bewisa werkligen böra lefwa. Om dersom mot Ned. någongång tadlat det felaktiga i vår närvfrida pres i Sverige, så har den dermed hvarken nekat des förtjenster eller derföre stått på motpartiets sida. Ned. will medla mellan motsatser, ty, som man af gammalt wet, sanningen ligger midt emellan dem och sanningen söda wi, sanningens Gud är den wi dyrka. Ned. anser också icke Kung och folk för twa fierliga statsmäger, utan två hvara andra supplerande delar eller elementer af staten i olika uttryck för samma sak, ett regerande folk (en rätt demokrati) och en folkisk populär regent (en rätt Monarki) för i ideen identiska, ty folket regerar sig sjelf endast dersom, att det sätter en man i spetsen för sig och denna

man regerar endast dē folket, om folket regerar sig med dess hōnom (d. w. s. om han handlar i folkets sanna intresse,) (efters dē lagar) ty han är ej mer folkets regent, då willkoret är brutet. Bāda är fria, i nom sin sfer nämligen, inom de af lagarna satta gränserna. De så tala och handla alltmen i nom lagarne. Det ges endast en sfer, der de få tänka allt, inom sig siflwa, fast åtven tanken har sina lagar, religionens och moralens. Som dessa bāda statsmagter är identiska i grunden, så måste de gradvis nalkas hvarandra, alltså på ett synligt sätt genomtränga hvarandra. Detta sfer derigenom att de bāsta (de upplyfaste, bāst utrustade, dyg- digaste) af folket sällas regenter närmast, d. w. s. bli rege- rande, och de bāsta af regenter, d. w. s. de regerande, sätta ned till folket, inhämna folks intressen och taga dem med sig upp på höjden och frambrära dem till den bögska regenter. Dessa män, kungens och folks män i en person, bilda en rått Aristokrati. Detta är Ned:s åsigt af Constitutionalismen.—Trycksfrihet anser Ned för rättighet att trycka och säga hvad man will, men att ansvara för det sagda, det ware rått eller orått; ty rättighet kommer af rått, liksom af orått orättighet, icke rättighet, men frihet är rättighet, alltså är all rått frihet rått. Gör rättigheten derföre orått, så blir den en orättighet, måste straffas och borttagas. Alltså bör i ett land dē råttas få sätgas, men också blott det råttas. Tryck- friheten kan således aldrig få vara vinskränkt, ty det är en contradiction, att rått skall få vara orått. De bāsta af folket bora alltså få trycksfrihet i ett land, ej de dåliga d. w. s. de okunniga, flosynta, partiska, illwilliga, lastbara, vadla o. s. v. Trycksfri- heten är till för Aristokratien, i vår mening. Regen- ten behöver ej begagna den, ty han disuterar på riksdagar genom sina Ministrar, och yttrar sig annars blott omedelbart; folket kan ej begagna den, de icke ådla bōra ej få begagna den. Hvad är nu det råttas, som trycksfriheten ger rättighet att yttra? Det råttas tages här ej i mening af det sanna, det positivt och absolut råttas, som blott finnes hos Gud, utan det negativa, icke-orått, det relativt råttas, det som jemförelsevis ej är orått. Meningen kan alltså ej ware att trycksfriheten blott tillåter att yttra San- vingen siflty det är Gud och åsichter är olik, alla tro sig ha rått (absolut); Innehållet kan ej affes, utan sättet. Sättet får ej vara orått, frida emot lagar, trycksfrihets- lagar, (eller irre sedelagrar). Alt tadla det oråttas i bruk af trycksfriheten är alltså ej att tadla det råttas deri, rättig- heten, utan twärtom. — Liberalism är fulltigen ungdom, men ej en wanartig ungdom, som förlösar sitt fader- ne arf och drar wezel på framtiden, utan en dygdlig ungdom. Denne regerade alltid verlden, ty den är menslighetens vär, som smälter sekelgamla drifvor och läter brodden af ett nytt verldsskick uppspela i dagen. Drifworna göra orått, att en- wissas att ligga quar och förgävta brodden. Men huru i staten weka, när brodden bōr opp och det gamla makas un- dan? När solen öfver allt smälter drifworna. Förfufer, det allmänna förmiset, den offentliga opinionen, är werdsliswets sol. Det finnes ej hos manan mer än i atomer, men hos de ädlaste den råttas Aristokratien. När landets (de flesta af de) bāsta (se oswan) man öfverensstämma om något nytt, muntligt (på riksdagar), eller skriftligt (genom presen) eller i handling, då är det rått, ej förr. Alltså är Liberalitet rättighet att tala och göra det (i politiskt afseende) råttas, det

sont bewisat sig för allmänna förmiset vara statsgagns- ligt, d. w. s. beförra samhällsmedlemarnes bildning och livs- salighet. Nu har åtskilligt nytt bewisat sig was- ra deljemförelsevis med det gamla rätta; att ifra för allt sadant och utvidga dē frets är sann liberalitet. Det conservativa elementet får rått välrum öfverallt i denne theori, ty wf ifra för att allt gammalt skall lefva tills det dör af sig hälst, (födddt, ristadt med Geitsodd eller fastande sig från årestupan), ej könnumordas af det unga, ty åtven politiskt mord går tigen och will hämd. — Dessa är åsichter, som de ådelstinnade af bāda partierna kunna understifta, ty de mest flita hvarken de liberalas rätt, att med sans och af go- da åndamål, utan personligheter, illwilja och ökymne, tadla det osfullkomliga, för att få det förbättrad och föreslä hvad som bör ersätta det, ej heller de ser vilas rätt att hylla och åls- fa och tro det bāsta om sin konung och prisa hans goda åt- gärder, ott ifra för bibehållander af alt gammalt ned bewis- ningens grunder, utan att af stereotypisering åslas att falla det redan döda för lefswande.

Litteratur.

Hypoth. Medicinsk och Pharmaceutiskt månadskrift I. Bandet I Hästet. April 1839. Art. 1. Orig. uppsats: All- männa reflexioner om det förhållande, hvarei pathologiska anas- tomien och medicinen stå till hvarandra samt om det infly- tande den förra uröfvat och uröfvar på den seduare; af M. H. B.

(Slut från föreg. Nr.)

Med blicken på det förhållna finnes också att läran om spe- cistica morborum är gammal samt att Läkare, åtven före Hah- nemann, funno dē basis i öfverensstämmelse eller likhet emellan medlens och hukdomarnas yttringar och organiska affi- niteter. Synnerligast var det dock Physiologiens grundläggare, Reformatorn Paracelsus, hvilken föredrog läran om detta spe- cistica och dermed gjorde stora kurer. Märkvärdigt är i detta hänseende von Helmonts witnessbörd: Graviorum morborum myriades passim, velut false demetendo, Herulis clava trucidavit. Nemini Apologum ago, fateor autem lubens, illum potuisse por remedia sua sanare lepram, asthma, tabem, paralysin, epilepsiam, podagram, calculum atque ejusdem vulgo incurabiles morbos. Atque haec fuit morborum serie Vinde et sanator. Härmed öfverensstämmmer och infristen å Paracelsi grafvärld i Salzburg: "Lepram, omnium "hydropisin, podagram aliaque insanabilia corporis con- tagia mirifica arte sustulit." Men Paracelsus — säger man — var ändock en Swärmare. Hans skrifter är af ett eget språk, som efter honom blifvoit kallad Bombastiskt. Så litet förstår man ännu siflja förm från saker, skal från kärna. Dock mig bör icke vara Paracelsi försvarare. Han har funnit män- gen vårdigare och bättre, en i synnerhet i vår tid, och denne ene är Physiologen C. H. Schultz, efter hvars historiska framställning man åtminstone delvis bōr iat upphöra med id; islandet af de gamla Munksgagner, hvilka dock ännu om Pa- racelsus är de allmänna gångse, fast han af uplyftare läkare och Läkare, från alla håll, mer och mer beinamines, som

sig bör, s. o. r. Efter Paralelsus var Hahnemann liknä� den förste, som fasthöll begreppet om specific method och i en tillgängligare praktisk utvecklingsform gjorde densamma ånyo gällande. Hans stora ihårdighet i medicamentspröfning, det särmedelst utredda, om än delvis bestridda, begreppet om primitiv och secundär werkans af medlens och organisationens inbördes förhållanden, såsom hvarandra opponerade, berättiga honom med största stil att anses som den specifika methodens verkliga Reinventor; förmödelse den sälunda funna homöopathista läkningslagen. — Men han var dock en mänsklig med fel och brister, som var med sinnetts ihårdighet rustad att utreda den med frodigt blandadt ogräs altmer hoptrålade läkemedelsläran. Från alla håll har man dock af honom fördrat m. e. r. a. Wedersakarne tyckas sâledes ånnu poekat derpå att Homöopathien ur Hahnemans husvud skulle warit framsödd med fullständig hjelm och rustning, såsom Minerva ur Jupiters, hvar till de dock i förstoe hade någon anledning uit de förste medarbetarenas myckina omsâgande af "mästarens ord." Under tiden tillkommo arbetare af en annan ordning, förstärkte af medarbetande sakbrâr från andra sidan, fastän denna pluralitet ännu aljent utgöres af Läkare, hvilka, senaste tiden, som den första, fâckt förmöka all pröfning; och just nu i mohn alt antager reda och tydlighet, inom specifika Medicinens område, sedan detta kritiskt skilit sig vid öfverdrifterna och ytterligheterna, t. e. dogmerna om chronisk uttagssmitta, såsom yttersta grundorsaken till all sâkligheit, samt om medlens vändeliga potentiering; just nu ändock derom att Homöopathiens "role är upspelt!" talar man.

Dock åtven detta har sin orsak. En jemmerlig we-klagan spörjes nämligen nr mer än någonstâ ifrån alla håll om de Hahnemannska Medicamentpröfningarnas fragmentara ofullkomligheter, utan att — hvad här är huswudsaken — någon positivt bâtre ledtråd till läkemedlens specifika pharmakodynamik i del helo tillkommit; vanedt alla de många spår till genomgripande delvisa och allmänneliga utvecklingar och förbâttrins gar af den rena Läkemedelsläran, hvilka onekeligen förefinnas, fastän spridda och strödda i den nog widlöftiga Mediciniska litteraturen. Det kritiska samlandet af dessa nutidens Materialler har Tycka Hygea, bland annat, sig öfvertagit till den specifika Medicinens fullkomnande.

P. S. Liedbeck.

Häses Dogmatik i sammandrag: Bihang till Häses Hutterus Reditivus och Kyrkohistoria, samt en Inledning: En blick på tiden Religion och Theologi. Örebro. 1839.

Först. har i helslva arbetet sammanslått de positivt dogmatiska capitlen i den suirliga, djup- och skarpminiga, Häses Lehrbuch der Dogmatik, 2 uppl. 1838, som förfaten stâllas vid sidan af Schleiermachers, Marheineches och Dahl's religiös-filosofiska Dogmatikor, och utesluit alla de paragrafer, der Dogmohistoria förekommer. Håse hör liksom de nämnda till de filosofiska Nationalisterna, ej till de platta t. ex. en Wegscheider och Betschneider.

Inledningen af den Swenska förf. innehâller: I.

En blick på tiden, såsom öfvergångsperiod. Kritikens och Es- goismens öfverwigt. Industrien och det praktiskas betydelse; den politiske frihetens. Den stora bristen i tiden: bristen på religiositet. Deß wederspel: tiden's Mysticism och Pietism och deß följestagare: Nationalismen. II. Religionens tillstånd i Frankrike och England. Den tycka wetenskapens lute med tillämpning på den tycka Theologien. Blick på Nationalismen sedan Semler. Religionsfilosofernas skola. Kritik af Schleiermachers ingångspunkter, bewis för hans Nationalism. Schelings pantheism. Exposition af Hegels Religionsfilosofi, 22 — 26. Strauß Leben Jesu. Bewis, att Strauß blott utvecklat Hegels åsikter af ämnet. Betydelsen af Strauß' bok för Theologien. Den tycka Theologiens grundfel: utslutande historishet. En öfversikt af tillståndet inom den Tycka Theologiens olika grenar nävarande. III. Häses Biografi och Karakteristik. Bokens ställning till Sveriges Theologer. — Vi skola ge udrag s. I — 6. Karakteristik af Tiden.

"Europa är sâkt, men, vi hoppas, ej till döds. Sjukdomen är, om vi så sâ uttrycka oss, den som åtföljer en barns bôrd. Plagorna är svâra, men en ny verblâlder födes icke sâ lätt. Om någonting mindre kan ej vara fråga. En dag i verldshistorien skymmer, en ny grå, och mensligheten öfverräkka under natten sina tankar, känslor och handlingar under den sâklauna verldsdagen. Den har dock ej liuet att öfvertâka. Från Martin Luther till Napoleon Bonaparte hinner åtskilligt ske: hela tankens, lânsans och passionens scala hinner öfverspelâs. Denna öfverräkning är tillika en dom, nämligen öfver cultur-elementer, som en gång tienat; mensligheten will bli förvissad om de verkligen hient ut eller icke, eller om de endast behöfwa en metamorphos eller pånyt födelse för att nära slägter under en stundande verldsdag. Dersöre skokas i vårt tid sâ många stridiga idéer i erinningar, tv. tre sekels tankar gå igen; dersöre hundert ett stridsrop öfver den europeiska verlden och dersöre lyser öfver alt blixten af kritikens twærgade svârd, som sârligher, anatomiserar culturoorganismer, som en gång lefde. Men deâja kritikens svârd är många, emedan måttstockar, åsikter, synpunkter är många och emedan ingen will låta för sig eller andra något gälla, som ej förrut blifvit pröfvadt giltigt. Man nöjer sig ej med att tillfredsstâlla och lugna sin egen öfvertygelse, eller subjectiva tro, man will lugna andras på samma sätt som sin egen, hvaraf blir en följd att andras tanke, som bygger på annan grund, måste förras och sida inträng.

(Forts. o. s. n. 9.)

Tryckfel.

N:o 59, 3 spalt, r. 9 st. kraftiga 1. konstiga; r. 29 st. Ciceroni t. Cicerone; r. 40, st. af 1. och; 6 sp. r. 19 nedir, st., sig 1. sig; r. 13 st. Heilmethod 1. Heilmethode; r. 11 st. underhâllas 1. undanhâllas; 8 sp. r. 17 o. st. om 1., om; r. 24 o. st. känner 1. Känner.

På EOS prenumereras för halft år med 3 R:dr Banco på Lundeqvists Boklåda i Uppsala, Bonniers i Stockholm och Gleerups i Lund, samt på alla postkontor med tillägg af postarfvodet. Få exx. sedan årets början finnas mot 5 R:dr Banco.

Gefle, hos A. P. Landin.